

Opmerkingen over het programma Werk & Inkomen 2011

De Cliëntenraad SoZA maakt zich ernstige zorgen over de voorgenomen bezuinigingen en is van mening dat de zwaksten in de samenleving zwaar getroffen zullen worden. Dit geldt ook voor een aantal aangekondigde bezuinigingen bij andere programma's.

Daarnaast constateert de Cliëntenraad dat er beleidsvoornemens worden aangekondigd die in de betreffende beleidsnota's thuishoren, zoals de plannen voor het minimabeleid, re-integratie en controle op rechtmatigheid (waaronder meer huisbezoeken).

Doel 10.1 Meer duurzame uitstroom naar werk

De Cliëntenraad is van mening dat de termijn van zes maanden geen duurzame uitstroom is en vindt daarom dat bij re-integratie naar langere termijnen gestreefd moet worden, bijv. een termijn van drie jaar (nu alleen voor monitoring genoemd). Dit kan worden bereikt door ervan uit te gaan dat de beste weg naar werk niet altijd de kortste of de snelste weg is, maar dat het van groot belang is dat de werkzoekende d.m.v. arbeidsmarktgerichte ("vraaggerichte") scholing en training zodanig wordt toegerust dat de kansen op duurzaam werk echt verbeteren. Re-integratieactiviteiten moeten iets wezenlijks aan een c.v. toevoegen. In Leiden gebeurt dit nu in onvoldoende mate. De bezuinigingen op volwasseneneducatie lijken ons in dit verband geen goede keuze.

Doel 10.2 Meer trajecten op maat

In de opvatting van de Cliëntenraad SoZA zou bij re-integratie echt maatwerk moeten worden toegepast, waarbij wordt uitgegaan van de wensen en mogelijkheden van de werkzoekende en diens opleidings- en kennisniveau in relatie tot de arbeidsmarkt. Nu er is geen echt maatwerk. De gemeente beschouwt namelijk de keuze tussen twee al dan niet goed functionerende re-integratiebureaus al als maatwerk. Het persoonsgebonden re-integratiebudget (prb), de ultieme vorm van individueel maatwerk, bestaat vrijwel uitsluitend op papier. Het wordt niet onder de aandacht gebracht en het gebruik ervan bepaald niet aangemoedigd.

Er ontbreekt nog steeds een doelgroepenbeleid voor mensen met een 'grote afstand tot de arbeidsmarkt', lang niet altijd door in henzelf gelegen al dan niet verwijtbare factoren. Een dergelijk beleid is naar onze mening wel nodig, zonder overigens daarbij het principe van individueel maatwerk te verlaten. Men kan hierbij denken aan het actief werven van vacatures voor bijv. ouderen, ex-gedetineerden en anderen met een zogenaamd vlekje, het wegnemen van vooroordelen enz., maar ook aan een soepele omgang met, of vrijstelling van, sollicitatieplicht van mensen van wie objectief kan worden vastgesteld dat de arbeidsmarkt hen niet wil. Leiden had tot 2007 zo'n beleid voor 50- en 57,5-plussers. Het heeft namelijk weinig zin om mensen van traject naar traject te sturen als er geen banen voor hen zijn. Overigens zou de gemeente Leiden wel een wat actievere rol als voorbeeldwerkgever mogen spelen.

De Cliëntenraad heeft het Werkatelier altijd als een verkwisting van middelen, een tijdsverspilling en het tegenovergestelde van individueel maatwerk beschouwd. Het college ziet dit nu blijkbaar gedeeltelijk ook zo.

Doel 10.3 Meer aandacht voor de kwaliteit van re-integratiebedrijven

De Cliëntenraad is van mening dat de grote commerciële re-integratiebedrijven hun kans hebben gehad, maar die niet hebben gepakt. Hun haastig opgezette (tijdelijke) filialen beschikken niet over kennis van de lokale arbeidsmarkt en een netwerk van contacten in de regio en de stad. Ze bieden geen scholing (buiten hun interne traininkjes e.d.) en niet of nauwelijks maatwerk, en zijn niet klantgericht. De Cliëntenraad schreef dit jaren geleden ook al en is al langer van mening dat de gemeente veel meer taken naar zich toe moeten trekken en slechts individuele modules (scholing, training enz.) moeten inkopen. De Cliëntenraad constateert dat het college naar deze opvatting begint over te hellen. Dit is echter een onderwerp voor de participatienota.

De Cliëntenraad vindt al jaren dat actieve bemiddeling en het werven van vacatures eveneens beter door de gemeente gedaan kunnen worden, want die is immers de constante factor in de regio. Actieve bemiddeling

houdt ook in dat medewerkers hun kantoor verlaten en de werkgevers bezoeken. In het ideale geval zou hier wellicht een taak voor DZB weggelegd kunnen zijn, maar dan moet die organisatie af van het imago van alleen een sociale werkvoorziening.

Doel 10.4 Gesubsidieerd werk

De Cliëntenraad heeft gesubsidieerde banen altijd als opstapje naar regulier werk beschouwd. Het moet als zodanig ook onderdeel van een traject zijn. De Cliëntenraad was en is tegen kunstbanen die alleen tot doel hebben om de statistieken een wat gunstiger aanzien te geven. Daarom is de Cliëntenraad tegenstander van 'trajecten met arbeidsovereenkomst', zgn. verloningstrajecten (tegenwoordig ook wel "pay-roll constructies" genoemd), die juist dit doel hadden. De werkzaamheden zijn eenvoudig zodat ze niets toevoegen aan een cv. Dergelijke trajecten hebben niets meer met maatwerk te maken en zijn uitsluitend bedoeld voor de tijdelijke verfraaiing van de statistieken en om het inkomensdeel WWB te ontlasten. Hier niet mee doorgaan is toe te juichen, gebruik maken van participatieplaatsen niet.

Het is wrang dat betaald (gesubsidieerd) werk wordt vervangen door participatieplaatsen, werk zonder arbeidsovereenkomst dus, waarvan instellingen en bedrijven zullen profiteren. Werk waarvan de samenleving vindt dat het gedaan moet worden dient op zijn minst CAO-conform gedaan en betaald te worden.

Het voornemen om gebruik te maken van participatieplaatsen hoort bovendien niet in een programmabegroting te staan. Het is namelijk een fundamentele beleidswijziging. De Cliëntenraad is van mening dat het onaanvaardbaar is om uitkeringsgerechtigden te laten werken zonder arbeidsovereenkomst en dat dit op gespannen voet staat met beginselen en uitgangspunten van de moderne rechtsstaat en internationale verdragen. In feite worden mensen gedeeltelijk buiten de rechtsstaat geplaatst door hen te laten werken zonder het arbeidsrecht van toepassing te laten zijn. Participatieplaatsen lijken meer op lijfeigenschap dan op iets uit de 21e eeuw. En bij dwang kan uiteraard niet gesproken worden van maatwerk.

Opvallend is dat bij participatieplaatsen wordt uitgegaan van 5000-7000 euro per jaar voor o.a. scholing. Bijstandgerechtigden die eenmalig zo'n bedrag nodig hebben voor scholing krijgen dit echter niet. De Cliëntenraad vindt dat het geld beter uitgegeven kan worden aan eenmalige scholing, leidend naar erkende diploma's of certificaten, ook op een hoger niveau dan voor een startkwalificatie nodig is.

Doel 10.7 Sneller afhandelen van aanvragen van financiële voorzieningen

Er bereiken de Cliëntenraad nog steeds klachten over een lange duur van de aanvraagprocedure. Aanvragers worden niet altijd over de mogelijkheid van een voorschot geïnformeerd. Ook wordt vaak mondeling meegedeeld dat er geen recht op een uitkering bestaat, hoewel een medewerker dit niet altijd kan weten.

Doel 10.8 Aantal mensen in de bijstand zo laag mogelijk houden

Doel 10.9 Minder lange uitkeringsduur

Kwaliteit, zorgvuldigheid en menswaardigheid mogen niet ondergeschikt worden gemaakt aan (tijdelijke) kwantitatieve doelstellingen t.a.v. instroombeperking en uitstroombetereiding en aan wens om te bezuinigen. Huisbezoeken zijn in beginsel verwerpelijk. De overheid heeft namelijk niets te zoeken bij burgers thuis. Alleen bij een concrete verdenking en onder strenge voorwaarden kan een huisbezoek aanvaardbaar zijn (en uiteraard om vast te stellen of duurzame gebruiksgoederen aan vervanging toe zijn). Huisbezoeken uit achterdocht jegens bijstandsaanvragers en -gerechtigden plaatsen hen bij voorbaat in de verdachtenbank en zijn stigmatiserend. Uitgangspunt moet zijn dat de goeden niet onder de slechten mogen lijden. Daarnaast zou 'meer huisbezoeken bij intake' onderwerp van de betreffende beleidsnota moeten zijn.

Doel 10.10 Meer inkomsten uit terugvordering van onterecht verstrekte bijstand

Het is merkwaardig dat dit als inkomstenbron wordt beschouwd. De Cliëntenraad is van mening dat bij terugvordering altijd eerst naar de individuele omstandigheden gekeken moet worden. Het hanteren van streefwaarden staat hier haaks op.

Doel 10.11 Meer mensen bereiken uit de doelgroep door betere voorlichting

Doel 10.12 Sneller afhandelen van aanvragen minimabeleid

Uiteraard kan de Cliëntenraad deze doelen onderschrijven. Het stopzetten van promotie- en voorlichtingsactiviteiten is echter in strijd met doel 10.11.

Het snelloket was een zeer oude wens van de Cliëntenraad SoZA.

De Cliëntenraad is tegen de voorgenomen bezuinigingen op het minimabeleid. Een iets andere invulling is uiteraard wel verdedigbaar, maar wijzigingen dienen aan de orde te komen in de beleidsnota. Een programmabegroting hoort daar inhoudelijk niet op vooruit te lopen.

De Cliëntenraad is voor een ruimhartiger bijzondere bijstand voor medische en tandheelkundige behandelingen en voorzieningen, nu vaak onderwerp van bezwaarprocedures.

De Cliëntenraad is voorstander van indexering van de bedragen voor het minimabeleid en van dezelfde vermogenstoets voor alle vormen van bijzondere bijstand als in de WWB is vastgelegd voor de reguliere inkomensvoorziening.

Het zou logisch, overzichtelijk en administratief waarschijnlijk eenvoudiger zijn om één vermogenstoets te hanteren voor inkomensvoorziening, bijzondere bijstand en kwijtschelding van plaatselijke lasten (dit kan na een in behandeling zijnde wetswijziging) en daarbij uit te gaan van de vermogensgrenzen die in de WWB zijn opgenomen. Niet alle mensen met een minimuminkomen hebben nu recht op kwijtschelding van plaatselijke lasten. Voor hen heeft een koppeling met de bestanden van gemeentelijke belastingdienst in verband met bereik van het minimabeleid dus geen zin.

De Cliëntenraad heeft in een vorige raadsperiode al geadviseerd om de referteperiode voor de langdurigheidstoeslag terug te brengen van vijf naar drie jaar en herhaald dit advies. De gedachte achter deze toeslag is dat het onmogelijk is om langdurig rond te komen van een minimuminkomen. Het is ook onmogelijk om van een bijstandsuitkering reserves op te bouwen om tegenvallers mee op te vangen of om lange termijnkosten van te kunnen betalen. Daarom is een referteperiode van 60 maanden te lang. De periode van 36 maanden wordt door meer gemeenten gehanteerd.

Verder is de Cliëntenraad voorstander van een onkostenvergoeding voor bijstandgerechtigden die vrijwilligerswerk verrichten. Veel instellingen hebben hiervoor niet de middelen. Uiteraard zou deze ook uit het participatiebudget betaald kunnen worden en kan de gemeente zo'n vergoeding opnemen in de subsidievoorwaarden voor de grotere subsidieontvangers.

Doel 10.13 Meer inzet op preventie

Doel 10.14 Meer met succes afgeronde schuldhulpverleningstrajecten

Dit zijn uiteraard doelstellingen die de Cliëntenraad kan onderschrijven. De praktijk is echter weerbarstig.

Andere aandachtspunten

De Cliëntenraad pleit voor een intensivering en uitbreiding van 'Sociale winst op aanbesteding'. In feite zouden alle grotere contractpartners en leveranciers van producten en diensten hier onder moeten vallen. Het zou ook uitgebreid moeten worden naar de grotere subsidieontvangers en onderdeel moeten worden van de subsidievoorwaarden of uitvoeringsovereenkomsten. Daarnaast zou de gemeente zoveel mogelijk moeten investeren bij DZB. Een dergelijke vorm van integraal beleid vereist wellicht het doorbreken van de verkokering, die met de dure invoering van 'Anders Werken' bepaald niet verdwenen is, maar wel in nieuwe vormen is teruggekomen.

De Cliëntenraad adviseert om te onderzoeken of het niet goedkoper kan zijn om alle gemeentelijke advies- en cliëntenraden in één pand te huisvesten. Dat kan besparing opleveren omdat voorzieningen zoals vergaderruimte, kopieerapparaten, ontvangst/receptie, telecommunicatie e.d. gedeeld kunnen worden. Bovendien kunnen de raden beter van elkaar leren als ze fysiek niet gescheiden zijn.

Ten slotte: de Cliëntenraad maakt zich ernstige zorgen over bezuinigingen op de sociale infrastructuur in Leiden, zoals de bezuiniging op de laagdrempelige voorzieningen als Raad- en Daadwinkels, het buurtopbouwwerk en de buurthuizen, waarop mensen met lage inkomens nogal eens op zijn aangewezen. De Cliëntenraad is echter wel van mening dat veel instanties beter zouden kunnen samenwerken en wellicht panden en ruimtes zouden kunnen delen. Een verschraving van een voorzieningenaanbod acht de Cliëntenraad echter onwenselijk.

Ook de stopzetting van de subsidie voor en sluiting van De Zaak (dagbesteding voor daklozen) zonder dat er iets voor in de plaats komt baart de Cliëntenraad ernstige zorgen.

Wellicht kunt u ook deze aspecten (nog eens) in uw fractie bespreken.

(Leiden, 31 oktober 2010)